

Rapport fra arbeidsgruppen som skal
vurdere mulige smitteverntiltak og
beredskap knyttet til gjennomføringen av
stortings- og sametingsvalget i 2021

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning.....	3
1.1	Bakgrunn.....	3
1.2	Målene med arbeidet.....	3
1.3	Organisering av arbeidet	3
2	Oppsummering av arbeidsgruppens vurderinger	5
2.1	Valget skal være fritt og hemmelig også under lokale smitteutbrudd	5
2.2	Slik kan valget gjennomføres under lokale smitteutbrudd	5
2.3	En trygg valggjennomføring i 2021 vil kreve ekstra forberedelser	6
3	Smittevern i valggjennomføringen	8
4	Arbeidsgruppens anbefalinger for stortings- og sametingsvalget i 2021	9
4.1	Alle stemmeberettigede skal ha mulighet til å stemme	9
4.1.1	Friske velgere skal stemme som normalt, men holde avstand.....	9
4.1.2	Velgere i karantene skal stemme i et tilpasset lokale.....	10
4.1.3	Velgere i isolasjon skal stemme hjemme.....	12
4.1.4	Velgere i risikogrupper	13
4.1.5	Stemming på helse- og omsorgsinstitusjoner	13
4.1.6	Stemmegivning utenriks	14
4.2	Kommunenes og fylkeskommunene ansvar og oppgaver.....	14
4.2.1	Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar	14
4.2.2	Organisering av valgarbeidet internt i kommunen og fylkeskommunen.	15
4.2.3	Valgstyret og fylkesvalgstyret.....	16
4.2.4	Kommunens og fylkeskommunens informasjonsansvar	16
4.2.5	Organisering av optelling, overlevering av materiell og kontrolltelling	16
4.3	Midlertidige endringer i valgloven	17
4.3.1	Utvidelse av perioden for å stemme hjemme.....	18
4.3.2	Alternativ prosedyre ved stemmegiving hjemme	18
4.3.3	Åpne for at kommunene kan opprette ekstra valglokaler i en stemmekrets ved et lokalt utbrudd.....	20
4.3.4	Justere valgbarhetsreglene for stemmestyremedlemmer	20
5	Veiledning til kommunene	21
5.1	Smittevernveileder.....	21
5.2	Veiledning og opplæring av kommuner og fylkeskommuner	21

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) satte før sommeren ned en administrativ arbeidsgruppe for å utrede smitteverntiltak knyttet til gjennomføringen av stortings- og sametingsvalget i 2021. Arbeidsgruppen ledes av KMD og har bestått av representanter fra Utenriksdepartementet, Folkehelseinstituttet (FHI), Valgdirektoratet, Oslo kommune og Viken fylkeskommune.

Gjennomføring av valg mens landet er rammet av en pandemi vil være krevende. Det er på nåværende tidspunkt ikke mulig å si noe sikkert om hvordan smittesituasjonen vil være høsten 2021, men ifølge helsemyndighetene må vi være forberedt på at det fortsatt vil være risiko for lokale smitteutbrudd ut 2021. Det er derfor nødvendig at kommuner, fylkeskommuner og sentrale valgmyndigheter er forberedt på å kunne håndtere ulike scenarier.

Arbeidsgruppen fikk i mandat å utarbeide forslag til smitteverntiltak, se på alternative løsninger for den praktiske gjennomføringen og gi råd om hvilken beredskap som er nødvendig.

1.2 Målene med arbeidet

Arbeidsgruppen har vurdert tiltak som kan gjøre det mulig å ivareta velgernes rett til å stemme. Gruppen har også vurdert hvordan kommunene og fylkeskommunene kan organisere sitt arbeid på en hensiktsmessig måte.

Formålet med arbeidet og de tiltakene som foreslås i denne rapporten er:

- å hindre smitte under valget
- å sikre at alle velgere har mulighet til å stemme.

Tydlig informasjon til velgerne vil være sentralt for å sikre at alle vet hvordan de kan stemme, og at det er trygt å stemme. Opplæring av kommunene vil også være svært viktig for å sikre en god valggjennomføring. Valget bør så langt som mulig gjennomføres som normalt. Ved å bruke etablerte og kjente rutiner er det lettere for kommunene å gjennomføre valget, og det gjør valget mer gjenkjennelig for velgerne.

1.3 Organisering av arbeidet

Arbeidsgruppen har hatt fem felles arbeidsmøter. I tillegg har det vært gjennomført flere møter mellom enkeltmedlemmene på utvalgte temaer. Arbeidsgruppen har vært i dialog med International IDEA, en mellomstatlig organisasjon som jobber med spørsmål knyttet til demokrati og valg. En av deres eksperter holdt en presentasjon

for arbeidsgruppen om hvordan andre land har håndtert valggjennomføring under pandemien.

Arbeidsgruppen har fått flere innspill fra kommuner og fylkeskommuner gjennom arbeidet. Valgdirektoratet har hentet inn innspill fra valgansvarlige i kommunene om hva de anser som de største utfordringene knyttet til å gjennomføre valg under en pandemi. Det har også blitt avholdt to dialogmøter med et utvalg kommuner, der arbeidsgruppens anbefalinger ble presentert og diskutert. Arbeidsgruppen har på enkelte punkter justert sine anbefalinger i etterkant av disse dialogmøtene.

2 Oppsummering av arbeidsgruppens vurderinger

2.1 Valget skal være fritt og hemmelig også under lokale smitteutbrudd

Det er i dag ikke mulig å si noe sikkert om hvordan smittesituasjonen vil være høsten 2021. FHI konkluderer i en rapport¹ fra 30. november 2020 at det de neste seks månedene vil være vedvarende fare for at epidemien kommer ut av kontroll lokalt, regionalt eller nasjonalt. I lys av dette mener arbeidsgruppen at det er avgjørende at kommuner og fylkeskommuner er forberedt på kunne gjennomføre valget neste år, også dersom det oppstår lokale smitteutbrudd.

Arbeidsgruppens vurdering er at stortings- og sametingsvalget kan gjennomføres på en trygg måte selv under en pandemi, men at det krever ekstra planlegging og tilrettelegging fra kommunene og fylkeskommunene. Arbeidsgruppen anbefaler at det gjøres enkelte midlertidige endringer i valgloven for å sikre at alle velgere har mulighet til å få stemt, og for å gi kommunene mer handlingsfrihet til å tilrettelegge for stemming, også under et eventuelt lokalt smitteutbrudd.

Grunnloven slår fast at valget skal være fritt og hemmelig, og sikrer også alle stemmeberettigede en rett til å stemme. Det er viktig at de sentrale prinsippene for valg overholdes. Tillit til valggjennomføringen hviler på disse prinsippene, og det er nettopp i krevende tider ekstra viktig at valget gjennomføres på en god måte.

Når myndighetene vedtar smitteverntiltak som begrenser velgernes mulighet til å stemme på ordinær måte, har myndighetene også en plikt til å tilrettelegge for at de kan stemme på annen måte. Personer i isolasjon har eksempelvis ikke lov til å gå ut av sitt hjem for å stemme, uavhengig av hvilken fysisk form de er i. Myndighetene må derfor iverksette tiltak som veier opp for begrensningen i disse personenes handlefrihet. Arbeidsgruppa mener også at departementet bør avklare forholdet mellom retten til å stemme og smittevernloven.

2.2 Slik kan valget gjennomføres under lokale smitteutbrudd

I Norge er det mulig å stemme fra 1. juli til valgdagen. Denne lange stemmeperioden er en stor fordel i håndteringen av valg under en pandemi. Det gjør det mulig for velgerne å spre seg utover i tid, og kan bidra til å redusere kø og ansamling av velgere på valgdagen. Hvis flere velgere stemmer tidlig, vil konsekvensene av store smitteutbrudd rett før valget kunne bli mindre. Arbeidsgruppen mener at det må gis god informasjon til velgerne om hvordan de kan stemme før valgdagen. Kommunene bør også gi ut informasjon om når det normalt er kø i valglokalene, slik at velgerne enkelt kan planlegge når de skal stemme for å unngå kø. Det er viktig at velgerne

¹ <https://www.fhi.no/contentassets/c9e459cd7cc24991810a0d28d7803bd0/covid-19-epidemien---kunnskap-situasjon-prognose-risiko-og-respons-i-norge-etter-uke-48-publisert-30.11.2020.pdf>

bruker denne muligheten til å stemme tidlig, slik at kommunens ressurser kan brukes på best mulig måte.

I tillegg er det i Norge etablerte rutiner for å ta imot stemmer på sykehus, institusjoner og hjemme hos velgere. Dette vil være viktige ordninger ved valget i 2021.

Arbeidsgruppen anbefaler at det gjøres enkelte tilpasninger i regelverket for å sikre at flest mulig velgere får stemt. Det foreslås blant annet en utvidelse av perioden det er mulig å stemme hjemmefra, for å sikre stemmeretten for velgere i isolasjon.

Arbeidsgruppen viser til at det er kommunisert fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet at det ikke er aktuelt å innføre elektronisk stemming ved valget i 2021. Arbeidsgruppen støtter denne vurderingen, og mener det hverken er mulig eller hensiktsmessig å åpne for elektronisk stemming på grunn av pandemien. Det er ikke gunstig å teste ut nye løsninger under en krise. Dette støttes av erfaringene International IDEA har hentet inn om gjennomføring av valg under pandemien.

Arbeidsgruppen har vurdert om ordningen med brevstemmer² bør utvides til å også omfatte velgere innenriks. Ved brevstemmegiving kan ikke valgmyndighetene sikre at velgerne stemmer alene og fritt, og arbeidsgruppen vil derfor ikke anbefale innføring av brevstemmer i Norge. I tillegg er det en rekke sikkerhetsutfordringer som taler imot å benytte brevstemmer. Arbeidsgruppen mener det er mulig å tilrettelegge for at alle velgere har mulighet til å stemme på andre måter, og at vi derfor heller bør basere gjennomføringen av valget på eksisterende løsninger.

2.3 En trygg valggjennomføring i 2021 vil kreve ekstra forberedelser

Arbeidsgruppen vil understreke at forberedelsene til valget i 2021 vil bli mer krevende enn normalt, og at kommunene og fylkeskommunene må starte arbeidet med beredskapsplaner så snart som mulig. Dette er også kommunisert ut fra departementet, i et brev fra statsråd Astrup til alle valgstyrene i landet.

Sentrale anbefalinger fra arbeidsgruppen er at køer og store ansamlinger av velgere bør unngås. Kommunene må derfor planlegge for økt kapasitet til å ta imot stemmer. Arbeidsgruppen mener det må være opp til kommunene å vurdere hvordan dette best kan gjøres. Ulike kommuner har ulike utfordringer og muligheter, og det vil ikke være hensiktsmessig å gi nasjonale føringer på *hvordan* kommunene sikrer at de har tilstrekkelig kapasitet.

² Med «brevstemme» menes at en velger avgir stemme på egenhånd, uten oppsyn av en valgmedarbeider. Dette gjøres normalt ved hjelp av materiell bestilt fra valgmyndighetene, som fylles ut og legges i en konvolutt og sendes inn til valgmyndighetene. I Norge er det kun mulig å brevstemme for velgere i utlandet, og kun dersom velgeren ikke har mulighet til å oppsøke en stemmemottaker. «Brevstemme» må ikke forveksles med andre former for forhåndsstemming i konvolutt, der velgeren møter en valgmedarbeider som kontrollerer velgerens identitet og sikrer at velger kan avlegge stemmen i enerom.

At det er mulig å holde avstand når man stemmer er en annen sentral anbefaling. Dette krever at lokalene er store nok, at de har god logistikk og at det gis god informasjon og veiledning til velgerne om hvordan de skal bevege seg i valglokalet. Det må også være tilbud om hånddesinfeksjon ved inngang til valglokalet. Køen må organiseres slik at alle kan holde avstand, og den bør fortrinnsvis være utendørs.

Uavhengig av hvilket smittetrykk det vil være høsten 2021, vil det medføre økte kostnader for kommunene knyttet til beredskapsavtaler, leie av større lokaler, innkjøp av materiell, og ressursbruk knyttet til planlegging og gjennomføring av valget. Dersom det inntreffer et lokalt smitteutbrudd under valget, vil det være svært vanskelig å håndtere dersom det ikke er planlagt beredskap for dette i forkant. Selv med beredskapsplaner vil det være vanskelig og ressurskrevende for kommunene å gjennomføre valget under et lokalt smitteutbrudd. Arbeidsgruppen mener KMD må vurdere hvordan nødvendige ekstrakostnader knyttet til beredskap og smittevern ved valget i 2021, kan kompenseres.

Rekruttering av valgmedarbeidere vil bli en viktig jobb, og det vil være behov for flere valgmedarbeidere enn tidligere. Det er viktig at valggjennomføringen organiseres på en trygg og forsvarlig måte, også internt i kommunene. Å gjennomføre valg er langt på vei en dugnadsjobb hvor folk stiller opp og gjør en viktig innsats for demokratiet. Det skal være trygt å jobbe som valgmedarbeider også i 2021.

Arbeidsgruppen mener det er nødvendig med en egen smittevernveileder for valggjennomføring. Arbeidet med en smittevernveileder er startet, og arbeidsgruppen har gitt flere innspill til hvordan den bør innrettes og hva som må omtales. For å gjøre det mulig for kommuner og fylkeskommuner å forberede seg, mener arbeidsgruppen at det bør lages veiledninger med praktiske råd, som tar hensyn til både smittevernradene og regelverket for valggjennomføring.

Sentrale anbefalinger

Lange køer og opphoping av velgere bør unngås

Kommunene må:

- ha nok valglokaler
- vurdere å utvide åpningstidene
- vurdere todagers valg

Det må være mulig å holde avstand når man stemmer

Valglokalene må:

- være store nok
- ha god logistikk
- helst holde køen utendørs

Alle skal ha mulighet til å stemme

Stemming må tilpasses for:

- friske velgere
- velgere i risikogrupper
- velgere i isolasjon
- velgere i karantene

3 Smittevern i valggjennomføringen

Å stemme er en handling som skal gjøres i enerom. De fleste velgere kan stemme i et valglokale, mens andre velgere må stemme på sykehus eller andre institusjoner. Det er også noen velgere som ikke kan komme seg til et valglokale, og derfor får stemme hjemme hos seg selv. Felles for alle disse måtene å stemme på er at velgeren skal være alene når selve valget tas. Før og etter dette vil velgeren møte valgmedarbeidere som gir velgeren veiledning, sjekker legitimasjon og tar imot stemmen. Denne prosessen tar kort tid, og det er få kontaktpunkter med andre personer. Dette betyr at det er mulig å gjennomføre et valg på en forsvarlig måte også under en pandemi.

Det aller viktigste smitteverntiltaket er at syke personer holder seg hjemme. Under pandemien vil det være noen som blir syke med covid-19 og dermed må være i isolasjon. Dessuten vil det være en del som er friske, men har vært eksponert for smitte og derfor er satt i karantene. I valgsammenheng må det derfor tilrettelegges for at velgere i isolasjon eller karantene får stemt på en betryggende måte. Avstand og hostehygiene er avgjørende for å begrense dråpesmitte, mens håndhygiene, og spesielt å unngå å ta seg i ansiktet med urene hender, er viktig for å hindre kontaktsmitte.

Økt fysisk avstand mellom mennesker reduserer muligheten for smitte, også før symptomer på sykdom oppstår. I noen tilfeller vil det ikke være mulig å holde avstand. Dette gjelder eksempelvis for velgere som har behov for assistanse. Når avstand ikke kan holdes, bør man følge gjeldende råd for bruk av munnbind.

Stemmesedler vurderes som lite smitteførende. Dette innebærer at stemmesedlene som vanlig kan ligge tilgjengelig i valgavlukkene. Hvis alle bruker hånddesinfeksjon før og etter de er inne i avlukket, vil dette være tilstrekkelig. Det vurderes ikke som nødvendig å dele ut stemmesedler til hver enkelt velger, og det vil heller ikke være nødvendig med renhold etter hver velger.

Mottak av stemmer hos velgere som er bekreftet syke med covid-19 er forsvarlig, så lenge man følger anbefalinger om avstand, tidsbruk og annet som spesifisert nærmere i smittevernveilederen. Valgmedarbeidere bør så langt som mulig holde minst 2 meters avstand til personer med mistenkt eller bekreftet covid-19. Valgmedarbeidere må få opplæring i korrekt bruk av beskyttelsesutstyr og gjennomføring av ambulerende stemmegivning.

Alle velgere som er ukjente for stemmemottaker, skal legitimere seg. Munnbind kan vanskeliggjøre identifisering av velgeren. Velgere med munnbind må sørge for at stemmemottaker kan identifisere dem, for eksempel ved å ta av munnbindet i kort tid.

4 Arbeidsgruppens anbefalinger for stortings- og sametingsvalget i 2021

4.1 Alle stemmeberettigede skal ha mulighet til å stemme

Gjennomføring av valg under en pandemi krever at det iverksettes smitteforebyggende tiltak, og tiltak som sikrer at alle som ønsker det får avgitt stemme. For å sikre at alle som ønsker det får brukt stemmeretten sin, må det tilrettelegges for at også velgere i karantene og isolasjon får mulighet til å stemme. Også velgere som er i risikogrupper for covid-19 kan ha behov for særlige tilpasninger.

Anbefalingene til arbeidsgruppen om hvordan ulike grupper velgere bør stemme, er basert på de faglige vurderingene til FHI i utkast til smittevernveileder.

4.1.1 Friske velgere skal stemme som normalt, men holde avstand

Friske velgere skal gå i valglokalet og stemme som normalt. Kommunene må organisere valglokalene slik at det er mulig å holde nødvendig avstand til andre gjennom hele stemmingen. For å få til dette må kommunen velge egnede valglokaler, og organisere stemmingen i tråd med smittevernradene.

Av hensyn til smittevern er det en fordel at lokalene er store og at de har god ventilasjon. Logistikken er også viktig, og dersom det er mulig å ha en egen inngang og utgang, vil det være en fordel. Alle skal desinfisere eller vaske hendene sine før de går inn i valglokalet.³ Det må gjøres vurderinger for hvert enkelt valglokale av hvor mange velgere som kan være inne i lokalet samtidig.

FHIs vurdering er at når alle som går inn i valgavlukket har rene hender, er det i liten grad smittefare knyttet til berøring av stemmesedler. Stemmesedlene kan derfor ligge inne i avlukket som normalt. Berøringspunkter bør rengjøres jevnlig. Nærmere vurderinger om dette vil omtales i smittevernveilederen.

Noen velgere har behov for assistanse i valglokale. Hvis det ikke er mulig å gi assistanse mens avstandsradene overholdes, må gjeldende regler om munnbind følges.

Å hindre køer og oppsamling av mennesker vil være viktig, og det anbefales at alle kommuner tenker gjennom hvordan de kan øke kapasiteten sin, og når i prosessen det er mest køer og pågang. Dette betyr at både antall valglokaler og åpningstidene bør vurderes. Køer bør organiseres utendørs om det er mulig, og kommunen må organisere køen på en slik måte at det er mulig å holde avstand også der.

³ Dette er hovedregelen, men arbeidsgruppen understreker at en velger ikke kan nektes å stemme på grunnlag av at vedkommende ikke vil desinfisere eller vaske hendene sine. Kommunene må få god veiledning om hvordan slike situasjoner kan håndteres.

Det kan oppstå situasjoner der folk frarådes å bruke offentlig kommunikasjon. Kommuner bør vurdere om en slik fraråding vil gjøre at valglokalene de bruker, vil være mindre tilgjengelige for velgerne. Valglokaler med lange åpningstider og gode muligheter til parkering vil kunne bidra til god kapasitet og tilgjengelighet.

Det vil også være viktig å legge til rette for at velgerne sprer seg utover den perioden det er mulig å stemme på. Normalt er det i de fleste kommuner mest pågang og kø den siste fredagen i forhåndsstemmeperioden og på selve valgdagen. Informasjon om hvilke tidspunkter det normalt er lite pågang i valglokalene, vil være viktig for at velgerne kan planlegge når de stemmer til et tidspunkt uten kø.

Kommunene må få veiledning om hvordan valglokalene bør organiseres, både med tanke på logistikk, merking, hvordan assistanse kan gis, og hvordan køen kan organiseres. Kommunene bør gis stor fleksibilitet i hvilke lokaler som kan brukes som valglokaler og hvordan de kan organiseres. Arbeidsgruppen mener det bør klargjøres hvilken mulighet kommunene har til å bruke et valglokale som består av flere rom. Det er også adgang til å ha utendørs valglokaler, så lenge velgeren har mulighet til å stemme i et avlukke eller annen skjerming.

4.1.2 Velgere i karantene⁴ skal stemme i et tilpasset lokale

Velgere i karantene bør i utgangspunktet vente med å stemme til de er ute av karantene. Når det er kort tid igjen til valgdagen er ikke dette mulig, og de siste ukene før valget må kommunene derfor gi velgere i karantene en mulighet til å stemme på annen måte.

Velgere i karantene er pålagt begrensninger i sin bevegelsesfrihet med hjemmel i smittevernloven. Velgere i karantene kan imidlertid gå ut av huset sitt, så lenge de holder avstand til andre og ikke bruker offentlig kommunikasjon. Arbeidsgruppen mener derfor at denne gruppen i utgangspunktet ikke har behov for å stemme hjemme. Arbeidsgruppen mener at kommunen isteden bør organisere mottak av stemmer fra velgere i karantene på en annen måte, eksempelvis ved at det tilbys alternative valglokaler til velgere i karantene. Det vesentlige er at velgere i karantene ikke stemmer der øvrige velgere stemmer, og at det er mulig å overholde krav om avstand.

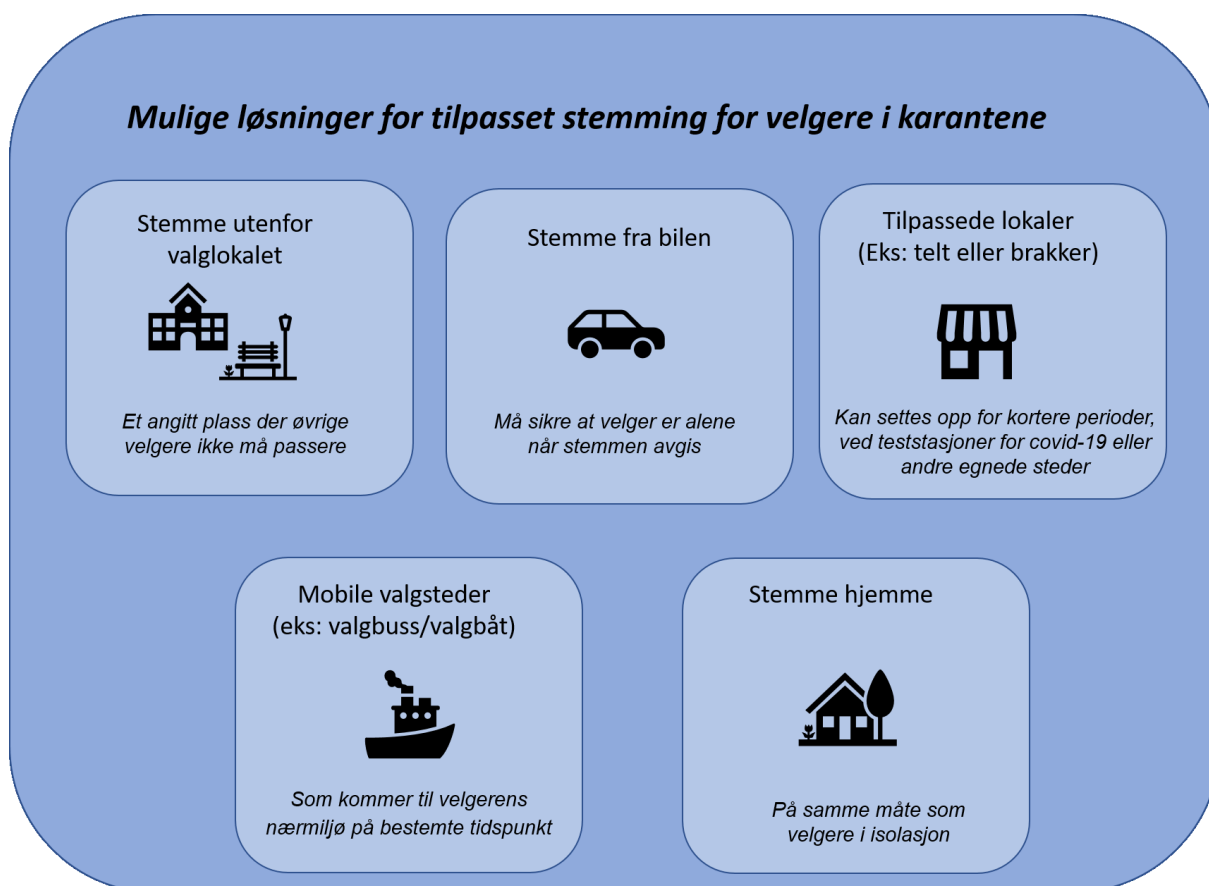
Kommunene bør selv kunne avgjøre hvordan velgere i karantene skal kunne stemme, innenfor de rammene som er angitt over. Hvilket alternativ som er mest hensiktsmessig vil kunne avhenge av hvor mange velgere som er i karantene, og hvilken kapasitet de tilpassede lokalene må ha. Hvor mange velgere som er i karantene kan endres fort, og kommunene bør derfor planlegge hvordan de kan

⁴ Personer med nyoppståtte luftveissymptomer skal også stemme på samme måte som velgere i karantene. Hvilke personer som bør følge samme råd som personer i karantene vil følge av generelle råd som gis av FHI.

håndtere å ta imot stemmer fra velgere i karantene, enten det gjelder et lite eller et stort antall velgere. Det vil kunne være velgere i karantene som ikke har mulighet til å komme seg til et tilpasset valglokale uten å bruke offentlig kommunikasjon. I disse tilfellene må kommunen isteden ta imot stemmen hjemme hos velgeren.

De tilpassede stemmesteder for velgere i karantene, trenger ikke å være et likt tilbud som ved ordinære valglokaler. Det kan eksempelvis være begrensninger i åpningstidene. Det må alltid være mulig å sikre at de generelle prinsippene for valg overholdes. Velgeren skal være alene når han eller hun stemmer, og stemmene skal behandles på en betryggende måte.

Kommunene har gode muligheter til å informere velgere i karantene om hvordan de kan stemme, og hvem de kan ta kontakt med for nærmere informasjon. Samarbeid med teststasjoner og helsevesenet for å formidle denne informasjonen vil være viktig.

Kommunene må få veiledning med råd om hvordan tilpasset stemming for velgere i karantene kan gjennomføres. Utveksling av gode eksempler og samarbeid på tvers av kommunene vil være nyttig.

4.1.3 Velgere i isolasjon skal stemme hjemme

Velgere som er i isolasjon skal i utgangspunktet vente med å stemme til de er friske. Når det er kort tid igjen til valgdagen er ikke dette mulig, og kommunene må de siste ukene før valget tilby denne gruppen velgere en alternativ måte å stemme på.

Velgere i isolasjon skal ikke gå ut i henhold til covid-19-forskriften § 7. For at disse velgerne skal få stemt, må kommunen ta imot stemmer ambulerende - det vil si hjemme hos velgerne.

Arbeidsgruppen anbefaler at normale prosedyrer for ambulerende stemming følges, jf. valgloven § 8-3 sjette ledd. Arbeidsgruppen mener at fristen for når velgeren kan søke om å få stemme hjemme bør være på formiddagen, fredag den siste dagen av forhåndsstemmeperioden, slik at flest mulig har mulighet til å stemme. Selv om siste frist for å søke om å stemme settes så sent, bør kommunene oppfordre til at søknader sendes inn så tidlig som mulig, og bør ta unna så mange ambulerende stemmer som mulig før den siste dagen. Hvis ikke kan kommunen komme i en situasjon der de ikke har kapasitet til å ta imot alle stemmene.

Arbeidsgruppen mener også at perioden det er mulig å stemme hjemme bør utvides, slik at det kan åpnes for å ta imot stemmer fra velgere i isolasjon frem til og med valgdagen. Bakgrunnen er målet om å sikre at færrest mulig blir avskåret fra å stemme fordi de er pålagt begrensninger i sin bevegelsesfrihet. Arbeidsgruppen ser at det av praktiske grunner kun vil være mulig å ta imot stemmer fra velgere som bor og stemmer i den kommunen de er manntallsført, etter at forhåndsstemmeperioden er over.

Arbeidsgruppen legger til grunn FHIs faglige vurdering av smitterisiko ved å ta imot stemmer hjemme hos velgere i isolasjon. Dette vil også omtales i smittevernveilederen. FHIs vurdering er at det er liten risiko knyttet til å ta imot stemmer hjemme hos velgere som har covid-19, så lenge korrekte smittevernstiltak følges, som angitt i smittevernveilederen.

Arbeidsgruppen mener det er viktig at det utarbeides detaljerte rutiner basert på smittevernveilederen, som beskriver hvordan man trygt kan ta imot stemmer hjemme hos velgere i isolasjon. Både velgere og valgmedarbeidere bør få tilpasset informasjon om hvordan stemming hjemme skal foregå.

På samme måte som for velgere i karantene vil kommunene ha gode muligheter til å nå velgere i isolasjon med informasjon om hvordan de kan stemme. Dette gjør at informasjonen kan målrettes til denne gruppen.

4.1.4 Velgere i risikogrupper

Det er viktig at velgere i risikogrupper får informasjon som gjør at de er trygge på hvordan de kan stemme. FHIs vurdering er at når smittevernveilederen følges, vil risikoen for smitte i valglokalene trolig være svært lav. Det vil da normalt være forsvarlig også for velgere i risikogruppen å komme til valglokalet for å stemme. Det er viktig med informasjon til velgerne, slik at personer i risikogruppen ikke unnlater å stemme pga. frykt for smitte.

Kommunene bør også gi ut informasjon om når det normalt er lite pågang, slik at velgere i risikogruppen kan planlegge når de stemmer for å møte så få personer som mulig. Under tidligere smitteutbrudd har flere butikker tilbudt egne åpningstider til personer i risikogruppene. Arbeidsgruppen anbefaler at kommunene også kan vurdere dette ved valget. Egne midlertidige forhåndsstemmehemottak på seniorsentre og lignende steder, kan også vurderes.

Velgere i risikogrupper bør også kunne få søke om å få stemme hjemme.

I veiledningen til kommunene må det omtales hvordan man best kan tilrettelegge for velgere i risikogruppen, og hvordan kommunene bør informere om de mulighetene som finnes for å stemme.

4.1.5 Stemming på helse- og omsorgsinstitusjoner

Det er fastsatt regler i valgloven som sikrer at velgere på helse- og omsorgsinstitusjoner får stemt. Det er også vanlig å legge til rette for forhåndsstemming i fengsler. Arbeidsgruppen mener at det også må være mulig å stemme ved helse- og omsorgsinstitusjoner, og i fengsler, selv om det skulle oppstå et lokalt smitteutbrudd.

Under smitteutbrudd vil det være sterke hensyn som taler for å beskytte beboere på helse- og omsorgsinstitusjoner mot smitte. Kommunen bør ha dialog med helse- og omsorgsinstitusjoner i forkant av valget for å planlegge hvordan stemming kan gjennomføres mens et smitteutbrudd pågår. Ved smitteutbrudd på institusjoner, kan det være ønskelig å begrense antall personer som besøker disse. Et alternativ kan da være å oppnevne stemmemottakere blant de ansatte på helse- og omsorgsinstitusjoner som er berørt av et lokalt smitteutbrudd.

Når det gjelder mottak av stemmer fra velgere som ligger i isolasjon på sykehus, vil sykehusets smittevernregler være gjeldende. Dialog med sykehuset i forkant av valget om hvordan det kan legges til rette for stemming under slike forhold, anbefales. Det vil ved et hvert valg oppstå tilfeller der smittevernhensyn tilsier at det ikke er mulig å ta imot stemmer fra pasienter som må oppholdes seg i total isolasjon. Det vil også være pasienter som er for syke til å kunne stemme.

4.1.6 Stemmegiving utenriks

Velgere som oppholder seg i utlandet, kan forhåndsstemme fra 1. juli til nest siste fredag før valgdagen, som i 2021 er fredag 3. september. Grunnen til at stemningen stanser tidligere i utlandet er for å sikre at stemmene kommer fram innen fristen for godkjenning av forhåndsstemmer, som er tirsdagen etter valgdagen klokken 17.00.

Man kan stemme ved utenriksstasjoner i utlandet, eller til stemmemottakere som oppnevnes av departementet. Loven inneholder også en unntaksbestemmelse om at velgere som oppholder seg i utlandet og ikke har mulighet til å oppsøke en stemmemottaker, kan stemme ved brevpost uten at en stemmemottaker er til stede når velgeren stemmer.

Arbeidsgruppen mener at de samme smittevernrådene som gjelder for stemming i Norge, så langt som mulig bør gjelde i utlandet. Samtidig vil det kunne være andre nasjonale eller lokale tiltak som også vil gjelde ved stemming utenriks.

Det er ikke adgang for å søke om ambulerende stemmegiving i utlandet, og arbeidsgruppen mener det heller ikke bør åpnes for det i 2021. Unntaksmuligheten til å kunne stemme via brev, vil imidlertid sikre at isolerte velgere som ikke har rukket å stemme på annen måte, har en mulighet til å stemme.

Arbeidsgruppen mener at det vil være ekstra viktig å informere velgere i utlandet om at de bør stemme tidlig ved valget i 2021. Smittesituasjonen i enkelte land kan raskt endres, noe som blant annet kan føre til betydelige forsinkelser i postgangen. For å være sikker på å få stemt, og at stemmen kommer frem til Norge i tide, bør velgerne stemme så tidlig som mulig.

Arbeidsgruppen mener at det må lages tilpasset veiledning for utenriksstasjoner og stemmemottakere i utlandet.

4.2 Kommunenes og fylkeskommunene ansvar og oppgaver

4.2.1 Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar

Kommunene og fylkeskommunene har ansvar for sentrale oppgaver i valggjennomføringen, blant annet mottak og opptelling av stemmer. Det er viktig at kommunen og fylkeskommunen organiserer arbeidet sitt internt slik at de er i stand til å gjennomføre valget. Kommunene har også ansvaret for mottak av stemmer til Sametinget og for opptelling av stemmer til sametingsvalget.

Fylkeskommunen har en generell veiledningsplikt overfor kommunene. Dette gjelder også i valggjennomføring. Det er derfor nødvendig at fylkeskommunene kjenner innholdet i smittevernveilederen, og kan henvise kommunene til denne ved spørsmål.

Fylkeskommunen skal, i henhold til valgloven, få oversendt alle klager som leveres i forbindelse med valggjennomføringen. Det er viktig at fylkeskommunen har en løpende dialog med kommunene om klager som kommer inn.

Før valget i 2021 må kommunene og fylkeskommunene lage beredskapsplaner for ulike scenarier. Det bør utarbeides egne risiko- og sårbarhetsanalyser for håndtering av lokale smitteutbrudd under valget. Skriftlighet i valggjennomføringen, blant annet gode skriftlige rutiner for alle arbeidsoppgaver som skal gjennomføres, er kanskje viktigere under dette valget enn noen gang.

4.2.2 Organisering av valgarbeidet internt i kommunen og fylkeskommunen.

Gode planer for bemanning vil være en viktig del av forberedelsene til valget i 2021. I tillegg til å rekruttere tilstrekkelig bemanning, må mulig reservepersonale identifiseres. Det må også lages en plan for hvordan opplæring skal gis. Hvis smittesituasjonen tilsier det, bør opplæring som hovedregel gis digitalt. Både pensjonister og studenter brukes ofte i valggjennomføring. Studenter har vist seg å være utsatt for smitte i stor grad, mens pensjonister vil kunne være i risikogruppe. Dette må det tas hensyn til i rekrutteringen, og i hvilke oppgaver disse gruppene settes til å gjøre.

Både kommunene og fylkeskommunene må identifisere medarbeidere som er sentrale i valggjennomføringen, og vurdere hvordan disse kan skjermes for smitte i viktige perioder. Her er det også viktig å huske på alle som har oppgaver knyttet til optelling, kontroll og godkjenning av valgresultatet, behandling av klager og forsendelse av materiell o.l. Det må lages kontinuitetsplaner som sikrer at valget kan gjennomføres selv om sentrale medarbeidere blir syke eller settes i karantene.

I tillegg til å sikre avstand mellom velgerne, må arbeidet også organiseres på en slik måte at valgmedarbeidere kan holde nødvendig avstand seg imellom. Det er viktig at kontaktreducerende tiltak opprettholdes i alle situasjoner og i alle ledd i møter mellom personer. Erfaringsmessig er det lett å glemme disse tiltakene i mer uformelle situasjoner, som i pauser, transport til og fra, sosiale sammenkomster utenfor arbeidsstedet o.l.

Bevissthet rundt hvilke personer som vil klassifiseres som «nærkontakt» og havne i karantene hvis en valgmedarbeider blir smittet, vil være helt avgjørende under et lokalt smitteutbrudd. Personer kan passere hverandre og være kortvarig i samme område uten større smitterisiko. Nær ansikt-til-ansikt-kontakt bør imidlertid unngås. Råd for hvordan dette kan gjøres, bør beskrives i veiledning til kommuner og fylkeskommuner.

Smittevernveilederen vil beskrive når valgmedarbeidere ikke kan møte på jobb (for eksempel når de er i karantene eller har nyoppståtte luftveissymptomer). Det bør

også vurderes om det bør settes restriksjoner på hvilke oppgaver en valgmedarbeider kan utføre, dersom husstandsmedlemmer av vedkommende er i karantene. Vurderinger her vil avhenge av smittenivået. Kommunen må også ha rutiner for hva som skjer dersom en valgmedarbeider blir syk på jobb.

4.2.3 Valgstyret og fylkesvalgstyret

Valgstyret og fylkesvalgstyret har flere sentrale oppgaver i valget. Mange beslutninger delegeres fra kommunestyret til valgstyret, og fra fylkestinget til fylkesvalgstyret. Ved lokale utbrudd vil det være viktig at valgstyrene og fylkesvalgstyrene har rutiner og hjemler til å gjennomføre fjernmøter/digitale møter. Valgstyrets og fylkesvalgstyrets møter skal være åpne.

Å tilby strømming av valgstyremøtene, enten de er fjernmøter eller fysiske møter, kan bidra til mer åpenhet fordi det blir lettere for innbyggerne å få med seg møtene. Det må vurderes hvordan det kan legges til rette for valgobservasjon og åpenhet også i en pandemi. Departementet bør lage egne retningslinjer for hva valgobservatører kan gjøre og hvor de kan oppholde seg, i lys av gjeldende smittevernregler.

4.2.4 Kommunens og fylkeskommunens informasjonsansvar

Kommuner og fylkeskommuner har et selvstendig ansvar for å gi velgerne informasjon om hvordan de kan stemme. Ved valget i 2021 vil det være ekstra viktig at kommunene informerer tydelig om hvor og når velgerne kan stemme. Informasjon om når det normalt er liten pågang og kø i valglokalene bør også formidles. Fylkeskommunene bør videre også legge ut informasjon om valggjennomføring under pandemi på sine nettsider, og henvise velgere til relevante nettsteder.

Konkret informasjon om hvor og hvordan velgere i karantene og velgere i isolasjon kan stemme, må formidles til den enkelte velger fra kommunene, da det vil være behov for lokale tilpasninger. Førstelinjen for spørsmål om valget bør være kommunen, og det må være lett for velgerne å vite hvordan de får kontakt med kommunen. Arbeidsgruppen mener at det sentralt bør utarbeides informasjonspakker som kommunene kan tilpasse og bruke overfor sine velgere.

4.2.5 Organisering av opptelling, overlevering av materiell og kontrolltelling

Kommunene og fylkeskommunene må ta hensyn til smittevern i organiseringen av opptellingen, ved overlevering av materiell og i kontrolltellingen.

De viktigste tiltakene er å sikre avstand mellom medarbeidere og å ivareta god hygiene. Hvis avstand ikke kan overholdes, må munnbind brukes i henhold til gjeldende regler. Alle som går inn i rom der opptelling foregår, bør vaske eller desinfisere hendene sine. FHIs vurdering er at det ikke er smittefarlig å håndtere

stemmesedler under opptellingen. Det anses derfor ikke som nødvendig å bruke hansker ved opptelling av stemmer. For store fylkeskommuner og kommuner er det også nødvendig med en plan for gjennomføring av pauser, slik at smittesituasjoner ikke oppstår der, og at krav til avstand under pauseavvikling opprettholdes.

Valgmedarbeidere som teller stemmer må organiseres på en måte som gjør at de ikke utsetter hverandre for smitte, det bør holdes nødvendig avstand. For å redusere sårbarheten bør arbeidet organiseres i kohorter, slik at hver valgmedarbeider har færrest mulig nærkontakter. Det bør gjøres vurderinger av hvor mange som kan være inne i et lokale om gangen.

Fylkeskommunene skal få overlevert alt valgmateriell fra de kommunene som inngår i fylket. Det er viktig at fylkeskommunene lager en leveringsplan, slik at ikke mange kommuner møter opp for å overlevere valgmateriell samtidig. I kommuner med mange stemmekretser vil det samme gjelde.

Fylkeskommunene må videre sikre at avstandskrav opprettholdes, både mellom egne valgmedarbeidere, og også mellom valgmedarbeidere og kommunene ved overlevering. Fylkeskommunen må også ha håndsprit tilgjengelig, og munnbind dersom dette er påkrevd. Kommunene leverer en følgeseddel sammen med valgmateriellet. Denne bør inneholde informasjon om hvem som har stått for pakking, og hvem som har stått for fysisk overlevering av valgmateriellet.

Det bør gis nærmere råd om organisering av opptelling, overlevering av materiell og kontroll av opptellingen i veiledere til kommuner og fylkeskommuner. Veiledning knyttet til maskinell opptelling og hvordan smittevernet kan ivaretas her, må også omtales.

4.3 Midlertidige endringer i valgloven

Arbeidsgruppen mener det er behov for noen midlertidige endringer i valgloven for valget i 2021. Hensikten er å sikre at alle velgere får stemt og å gi kommunene mer handlingsfrihet til å tilrettelegge for stemming også under et eventuelt lokalt smitteutbrudd. Arbeidsgruppen mener tilsvarende endringer som det som foreslås i valgloven, bør gjelde valg til Sametinget.

I tillegg til de konkrete forslagene arbeidsgruppen har, anbefaler vi også at departementet må avklare hvilke muligheter kommunene har til å bruke mer enn ett rom i en bygning som valglokale, eksempelvis bruke flere klasserom eller flere gymsaler for å spre velgere.

Arbeidsgruppen ser også at smitteverntiltakene vil kunne føre til at opptellingen tar mer tid enn normalt, fordi valgmedarbeiderne må holde mer avstand til hverandre og mulig også organiseres i mindre team. Dette kan bli forsterket av at det også kan

ventes en økning i antall forhåndsstemmer. Arbeidsgruppen ber om at departementet vurderer om det kan gjøres endringer i kravene til når opptellingen kan starte. Arbeidsgruppen peker også på at det er risiko for at valgoppgjøret og fylkesvalgstyrenes kontroll vil ta lenger tid enn vanlig i 2021.

4.3.1 Utvidelse av perioden for å stemme hjemme

Arbeidsgruppen mener at perioden for når kommunen kan ta imot stemmer hjemme hos velgere i isolasjon bør utvides, slik at også velgere som blir satt i isolasjon i helgen før valgdagen kan få stemt. Av hensyn til forsendelse av stemmer, vil dette måtte begrenses til velgere som stemmer i egen kommune. Kommunene vil da kunne ta imot stemmer hjemme lørdag, søndag og mandag (valgdagen). Informasjon om denne muligheten kan målrettes til velgere som settes i isolasjon i denne perioden. Det vil være svært krevende for kommunene å skulle ta imot stemmer hjemme hos velgere i denne perioden. Ordningen bør derfor ikke omfatte flere enn nødvendig, og kun rette seg mot velgere som nylig er satt i isolasjon.

Siste ordinære frist for å søke om å få stemme hjemme bør være fredag formiddag. For velgere som bor i en annen kommune enn sin egen, vil dette også være siste frist. Arbeidsgruppen mener at kommunene med fordel kan starte tidligere med å ta imot hjemmestemmer enn vanlig, slik at de den siste uken kan bruke ressursene på velgere i isolasjon.

Siste frist for å søke om å få stemme hjemme for velgere i egen kommune bør være mandag formiddag. Dersom kommunen får inn mange søknader om å stemme hjemme på valgdagen, kan det hende at det ikke er praktisk mulig å rekke å hente inn alle stemmene. Det er derfor viktig at alle som havner i isolasjon rett før valget tar kontakt med kommunen så raskt som mulig. Arbeidsgruppen ser at forslaget vil kunne gjøre det utfordrende for kommuner dersom et stort antall velgere blir isolert like før valgdagen, og ber departementet utrede disse konsekvensene videre.

4.3.2 Alternativ prosedyre ved stemmegiving hjemme

Arbeidsgruppen har diskutert to mulige endringer knyttet til prosedyren som brukes ved hjemmestemming. Målet har vært å gjøre det enklere for kommunen å ta imot stemmer hjemme hos velgere i isolasjon. Tilbakemeldingene arbeidsgruppen har fått fra et utvalg kommuner har vært delt i om endringene er hensiktsmessige.

Bør kommunen kunne fravike kravet om to stemmemottakere når stemmer tas imot hjemme hos velgere i isolasjon?

Arbeidsgruppen har vurdert om det bør åpnes for at kommunen kan velge å ta imot stemmer hjemme med bare én stemmemottaker. Dette kan være et aktuelt tiltak hvis det er et stort antall velgere i isolasjon rett før valget, og vil gjøre kommunen i stand til å ta imot stemmer fra flere velgere. Dersom det kun er én stemmemottaker, må

stemmen legges i konvolutt og prøves mot manntallet senere. Dette er den samme prosedyren som brukes under tidligstemmegivingen, der det heller ikke er krav om at det skal være to stemmemottakere.

Flere kommuner har pekt på at det å være to stemmemottakere også er en trygghet for valgmedarbeiderne. Arbeidsgruppen understreker at dette er tenkt som en mulighet som kan brukes dersom kommunen har problemer med å rekke å ta imot alle stemmene fra velgere i isolasjon. Det vil således kun være aktuelt ved et eventuelt smitteutbrudd, og selv da vil kommunen kunne velge å bruke to stemmemottakere.

Arbeidsgruppen har ikke konkludert på om dette er en endring som bør gjøres i valgloven, og ber departementet vurdere forslaget videre.

Bør det åpnes for at velgere i isolasjon kan bruke avkryssingsseddel istedenfor et stemmeseddelssett?

I dag er prosedyren ved hjemmestemming at velgeren får utdelt et stemmeseddelssett. Det betyr at velgeren får en stor konvolutt som inneholder stemmesedler fra alle lister som stiller til valg i valgdistriktet. Velgeren kan ta den stemmeseddelen han eller hun ønsker, gjøre eventuelle endringer og avgi stemmen i en mobil valgurne. Så skal de resterende stemmesedlene legges i en egen konvolutt som limes igjen. Velgeren kan enten beholde den, ellers skal stemmemottaker sørge for at den blir makulert.

Arbeidsgruppen har vurdert om prosessen med å ta imot stemmer hjemme hos en velger kan forenkles og gjøres raskere. Et alternativ er at velgeren istedenfor å få et stemmeseddelssett, får levert ut en stemmeseddel der partiene i valgdistriktet er ført opp. Velgeren kan så krysse ved det partiet han/hun vil stemme på. Arbeidsgruppen understreker at dette bør være en avkryssingsseddel der alle lister som stiller til valg i valgdistriktet er med.⁵

Dersom dette sparer tid vil det være mulig for kommunene å ta imot stemmer hjemme hos flere velgere. Hvor lenge stemmemottakeren må være inne hos velgeren vil også være en faktor i vurdering av risiko for smitte. Dette betyr at det vil være en fordel at prosessen går så raskt som mulig.

En slik prosedyre vil frata disse velgerne muligheten til å gi personstemme. Arbeidsgruppen mener det er prinsipielt uheldig, selv om velgernes personstemmer i praksis ikke har noen reell betydning ved stortingsvalg. Mer enn 50 prosent av velgerne må gjøre den samme endringen for at det skal ha betydning, og dette har aldri skjedd. Tilbakemeldingene fra de kommunene arbeidsgruppen har vært i kontakt med tyder på at denne endringen ikke vil ha så stor betydning for tids- og

⁵ Dette betyr at den generelle stemmeseddelen med punktskrift som kun har navnet på de registrerte politiske partiene ikke er tenkt brukt til dette.

ressursbruken. Det er reisetid til og fra velgerens hjem som har mest å si, og bruk av en avkryssingsseddel istedenfor et stemmeseddelt sett vurderes å ha liten betydning for samlet tidsbruk.

Arbeidsgruppen har ikke konkludert på om dette er en endring som bør gjøres i valgloven, og ber departementet vurdere forslaget videre.

4.3.3 Åpne for at kommunene kan opprette ekstra valglokaler i en stemmekrets ved et lokalt utbrudd.

Valgloven krever at det kun skal være ett valglokale i hver stemmekrets. Stemmekretsene kan ikke endres etter 31. mars i valgåret. Arbeidsgruppen mener at det ved et lokalt smitteutbrudd kan oppstå et behov for å opprette flere valglokaler for å kunne spre velgerne mer. Det kan for eksempel vurderes å sette opp telt på store friområder, eller å omdisponere bruken av egnede lokaler.

Ved å innføre en beredskapsbestemmelse som gir kommunen mulighet til å opprette ekstra valglokaler på valgdagen, vil kommunene ha større fleksibilitet til å håndtere et eventuelt lokalt smitteutbrudd. Arbeidsgruppen ber departementet vurdere hvordan en slik bestemmelse kan utformes.

4.3.4 Justere valgbarhetsreglene for stemmestyremedlemmer

Alle valglokaler skal ha et stemmestyre som er ansvarlig for å administrere stemmingen i valglokalet. Det er bare personer som er folkeregistrert som bosatt i kommunen som er valgbare til stemmestyrer.

Arbeidsgruppen ser at det vil kunne være krevende for kommunene å sikre tilstrekkelig bemanning til valget i 2021. Dersom valgbarhetskravet for stemmestyrer ble endret, vil kommuner også kunne oppnevne personer som ikke er folkeregistrert som bosatt i kommunen til stemmestyrer, eksempelvis studenter.

Det vil være behov for å ha mer reservepersonell i 2021 enn normalt, særlig for mindre kommuner vil det kunne være krevende. En måte å løse dette på er at flere kommuner kan samarbeide om reservepersonell. Dersom mange valgmedarbeidere blir syke, kan kommunen hente inn nye medarbeidere fra denne reservepoolen. For å også kunne bruke disse som stemmestyremedlemmer, må valgbarhetsreglene for stemmestyremedlemmer endres. Arbeidsgruppen ber derfor departementet vurdere forslaget nærmere.

5 Veiledning til kommunene

5.1 Smittevernveileder

Arbeidsgruppen har bidratt til arbeidet med en smittevernveileder som skal gi råd til kommunene og fylkeskommunene om hvordan valggjennomføring under en pandemi skal foregå. Formålet med rådene i smittevernveilederen er å redusere risiko for smitte med covid-19. Det er viktig å tilpasse tiltakene til ulike situasjoner, men det er ikke nødvendig at kommunene og fylkeskommunene legger til ytterligere tiltak enn de som beskrives i smittevernveilederen.

De grunnleggende smittevernrådene som gjelder for øvrig, vil også være førende for valggjennomføringen:

De smitteverntiltakene er:

1. Syke personer skal holde seg hjemme
2. God hånd- og hostehygiene og godt renhold
3. Holde anbefalt avstand til andre enn sine nærmeste og generelt redusert kontakt mellom personer

Dersom kommuner opplever lokale utbrudd underveis i valggjennomføringen, må de ha muligheten til å gjøre lokale tilpasninger for å få gjennomført valget på en god måte. Øvrig informasjon og veiledning overfor kommuner og fylkeskommuner vil basere seg på de faglige smittevernrådene i smittevernveilederen.

Det er viktig at smittevernveilederen blir godt kjent, først og fremst blant kommunene og fylkeskommunene. Det bør utarbeides et opplæringsprogram for kommunene og fylkeskommunene i smittevernveilederen.

Det er også viktig at velgerne har kjennskap til smittevernveilederen, da den kan bidra til å gjøre velgerne kjent med de smitteverntiltak som anbefales og gi en trygghet på at det er trygt å stemme. Arbeidsgruppen mener derfor at smittevernveilederen bør oversettes til relevante språk.

5.2 Veiledning og opplæring av kommuner og fylkeskommuner

Arbeidsgruppen har involvert ulike kommuner for å få kjennskap til hva som er nødvendig av praktiske råd og veiledning for å kunne planlegge valget i 2021.

En utfordring vil være at det ikke er mulig å forutsi hvordan smittesituasjonen vil være ved valget. Det er flere beslutninger som må tas våren 2021 som vil ha betydning for hvordan valget kan gjennomføres dersom det skulle oppstå et lokalt smitteutbrudd. Rådene fra arbeidsgruppen går derfor i hovedsak på å planlegge slik at de tiltak som

er anbefalt i denne rapporten kan gjennomføres på kort varsel. Dette krever beredskap og forberedelser.

Kommunene arbeidsgruppen har fått innspill fra peker på at det er behov for tydelige og konkrete råd om hvilke smittevernregler som gjelder, og hvordan dette kan løses praktisk. Gode eksempler og mulige løsninger på praktiske utfordringer bør også inngå i dette.

Arbeidsgruppen mener at dette veiledningsmateriellet må baseres på det Stortinget vedtar av midlertidige lovendringer. Det bør igangsettes et arbeid, slik at veiledning for kommuner og fylkeskommuner kan formidles så raskt som mulig våren 2021.

I denne rapporten har arbeidsgruppen flere steder identifisert temaer som bør omtales nærmere i veiledningen og de praktiske rådene til kommuner og fylkeskommuner. Etter arbeidsgruppens vurdering er det først og fremst de valgansvarlige i kommunene som vil være målgruppen for denne veiledningen. De praktiske rådene og øvrig veiledning bør derfor gjøres tilgjengelig på etablerte kanaler, som eksempelvis Valgdirektoratets valgmedarbeiderportal.

Grunnet pandemien skal Valgdirektoratet avholde sin ordinære opplæring av valgansvarlige i kommuner og fylkeskommuner digitalt i 2021. Arbeidsgruppen mener dette vil være et viktig tiltak, som også vil kunne gjøre det enklere for flere valgansvarlige å delta på opplæringen. Arbeidsgruppen mener at denne opplæringen også må inneholde opplæring knyttet til smittevern.

Kommunene og fylkeskommunene vil også ha behov for digitalt opplæringsmaterieil som de kan bruke i opplæringen av egne valgmedarbeidere. Det er viktig at opplæring knyttet til smittevern og særskilte regler knyttet til gjennomføringen av valg under en pandemi, inkluderes i det generelle opplæringsopplegget Valgdirektoratet tilbyr kommuner og fylkeskommuner.